

CZU: 343.976 : 327.7.83: 364.272(478)

MĂSURI DE PREVENIRE CARE URMĂRESC REDUCEREA CERERII ȘI A CONSUMULUI ILICIT DE DROGURI

Angela MIRON

Universitatea de Stat din Moldova

Problematica drogurilor este și va fi în permanență una dintre temele dominante ale vieții sociopolitice nu doar din Republica Moldova, ci și din întreaga lume, în dificila încercare de a găsi răspunsuri la multiplele și complexe probleme legate de existența umană. Diversele surse de informare aduc constant la cunoștința opiniei publice faptul că, la nivel mondial, milioane de oameni au căzut pradă „morții albe”, iar aria consumatorilor de droguri se extinde de la an la an. Potrivit unor estimări ale Organizației Națiunilor Unite și INTERPOL, piața drogurilor ocupă locul secund după cea a armamentului, cu profituri de miliarde de dolari anual. Realitatea a demonstrat că flagelul drogurilor poate fi cunoscut, controlat și în bună parte prevenit. De aceea, sunt esențiale atât măsurile de prevenire care urmăresc reducerea cererii de droguri, cât și măsurile de prevenire a consumului de droguri.

Cuvinte-cheie: drog, prevenire, măsuri de prevenire, prevenție primară, prevenție secundară, prevenție terțiară.

PREVENTION MEASURES AIMED AT REDUCING DEMAND AND ILLICIT CONSUMPTION OF DRUGS

The issue of drugs is and will always be one of the dominant themes of socio-political life, not only in Moldova, but throughout the world, in the difficult attempt to find out the answers to the many and complex issues related to human existence. Various sources of information constantly bring to public knowledge that the world, millions of people have fallen prey to the white death and drug area extends from year to year. According to estimates by the United Nations and INTERPOL drug market ranks second after the weapons with profits of billions of dollars annually. Reality has shown that the scourge of drugs can be known, controlled and largely preventable. Therefore, both are essential preventive measures aimed at drug demand reduction and prevention of drug use.

Keywords: drug prevention, prevention, primary prevention, secondary prevention, tertiary prevention.

Introducere

Pretutindeni în lume consumul de droguri a devenit o problemă care a luat societatea prin surprindere. Vârsta minimă la care începe consumul de droguri a scăzut vertiginos. Drogurile se consumă în tot mai multe și diverse locuri, iar societatea noastră nu este dotată cu instituții specializate (centre de prevenire și consiliere antidrog, centre de tratament pentru consumatorii de droguri, de reabilitare psihosocială etc.) care să lupte cu acest flagel. În ultima perioadă au început să apară materiale cu sprijinul organizațiilor nonguvernamentale în colaborare cu instituții guvernamentale, dar multe dintre ele oferă informații teoretice mai degrabă axate pe abordarea tratamentului toxicomaniei după ce aceasta deja s-a instalat și mai puțin pe tehnici eficiente în prevenirea consumului. Ținând cont de aceste argumente, trebuie să acordăm o importanță din ce în ce mai mare prevenirii consumului de droguri [1].

Măsuri de prevenire: primară, secundară și terțiară

Prevenirea primară se referă la încercarea de a stimula abținerea totală față de consumul drogurilor. Această măsură este cea mai eficientă formă de prevenire. Cu cât intervenția este mai susținută în sfera prevenirii primare, cu atât rezultatele sunt mai evidente, iar costurile sociale sunt mai scăzute și beneficiile sociale sunt mai mari [2, p.106].

Prevenirea secundară se adresează acelor care au deja experiența unui consum și se încearcă a împiedica apariția dependenței. Prevenirea secundară se adresează grupurilor/persoanelor care prezintă un risc crescut pentru consumul de droguri și care, fie datorită particularităților socioeconomice și culturale ale mediului, sunt mai expuși fenomenului (de exemplu, copiii consumatorilor de droguri).

Prevenirea terțiară se adresează celor care au o experiență îndelungată cu drogurile, au avut mai multe recidive și sunt expuși riscului complicațiilor (virusul HIV, hepatita B și alte infecții) [2, p.107].

Rolul structurilor guvernamentale în prevenirea consumului de droguri

În Republica Moldova, prevenirea consumului de droguri și reducerea cererii de droguri se realizează atât de către instituțiile naționale și organizațiile nonguvernamentale cu atribuții în domeniu, cât și de către cele internaționale. Analizând prevederile legislației în vigoare, constatăm că rolul structurilor guvernamentale în prevenirea consumului de droguri este unul major. Principalele obiective ale autorităților administrației publice centrale și locale în domeniul reducerii consumului de alcool, eradicării consumului ilicit de droguri și de alte substanțe psihotrope, lichidării consecințelor acestui consum sunt: crearea unei rețele de instituții narcologice de profilaxie a formelor de comportament dependent și de narcoterapie, subordonate unui centru medico-social național; stabilirea structurii instituțiilor narcologice, interacțiunea în elaborarea și evaluarea proiectelor de acte normative și a planurilor de activitate vizând politica statului față de problemele privind consumul de alcool, consumul ilicit de droguri și de alte substanțe psihotrope. În acest context, **Comitetul Permanent de Control asupra Drogurilor** de pe lângă Ministerul Sănătății este responsabil de eliberarea și retragerea autorizațiilor pentru activități cu substanțe narcotice, psihotrope și precursori, autorizează importul și exportul acestor substanțe, precum și de raportarea către organizațiile ONU a informației privind circulația substanțelor narcotice, psihotrope și a precursorilor în Republica Moldova. **Observatorul Național pentru Droguri** este o parte componentă organizațională a Centrului Național de Management în Sănătate al Ministerului Sănătății și este responsabil de colectarea, analiza și diseminarea datelor despre consumul de droguri, efectele acestora și măsurile din cadrul politicilor antidrog implementate la toate nivelurile. Observatorul Național pentru Droguri va coordona și va gestiona metodologic alte instituții și organizații de stat și guvernamentale care vor contribui la colectarea datelor în cadrul indicatorilor monitorizați. Totodată, pe lângă Ministerul Sănătății al Republicii Moldova activează **Dispensarul Republican de Narcologie**. Aceasta este instituția specializată care prestează, la nivel central, servicii medico-sociale persoanelor dependente de drog. Dispensarul Republican de Narcologie este o unitate sanitară de profilaxie, diagnosticare și tratament, având drept scop acordarea de asistență profilactică, consultativă, curativă și de adaptare medico-socială a persoanelor care fac abuz de alcool, consumă ilicit droguri și alte substanțe psihotrope, sunt dependente de acestea, cu consecințe medico-sociale generate de consumul lor. **Ministerul Educației al RM** este preponderent responsabil de prevenirea primară a consumului tuturor tipurilor de droguri de către copii și tineri. Astfel, Ministerul este responsabil de implementarea programelor de prevenire a consumului de droguri în școli și instituții educaționale, precum și pentru definirea normelor directorii de dezvoltare a strategiilor de prevenire a consumului de droguri în școli și a planurilor de educare a elevilor și studenților în privința drogurilor și riscurilor conexe consumului de droguri cu implicarea experților externi. Sub acest aspect, literatura științifică demonstrează că programele interactive de prevenire, care oferă informații obiective și bazate pe dovezi, suplimentate cu activități ce vizează crearea unei atmosfere sănătoase în școli și instituțiile educaționale, pe bază de parteneriat între profesori și elevi ori studenți, constituie unul dintre cele mai bune moduri de prevenire a tipurilor variate de comportament riscant, inclusiv a consumului tuturor tipurilor de droguri. **Ministerul Tineretului și Sportului al RM** este responsabil de prevenirea primară a riscurilor consumului de droguri prin crearea condițiilor pentru participarea tinerilor în viața politică, economică, socială și culturală a țării, prin promovarea culturii fizice și sportului, antrenarea în diverse activități sportive, pentru a schimba perceperea de către copii și tineri a consumului de droguri. **Ministerul Afacerilor Interne al RM** este responsabil de asigurarea ordinii și securității publice, de combaterea crimelor săvârșite în domeniul drogurilor și de instruirea profesională a personalului său. Ministerul Afacerilor Interne joacă un rol important în controlul și aplicarea legii privind circulația legală a substanțelor narcotice, psihotrope și a precursorilor. O atenție deosebită va fi acordată elaborării și implementării măsurilor și intervențiilor specifice pentru a preveni consumul de droguri printre polițiști, precum și implicarea lor potențială în traficul ilicit de droguri. **Ministerul Justiției al RM** este responsabil de organizarea activității în vederea reducerii consumului de droguri și/sau a riscurilor asociate consumului de droguri în instituțiile penitenciare. În acest scop, Departamentul Instituțiilor Penitenciare implementează măsuri și intervenții cu scopul de a preveni ori a reduce pătrunderea drogurilor în instituțiile de detenție, pe de o parte, și de a oferi servicii de prevenire, tratament, minimalizare a riscului și asistență corespunzătoare persoanelor dependente de droguri în condițiile de detenție – pe de altă parte. Acesta mai poartă răspundere pentru instruirea profesională a personalului Departamentului Instituțiilor Penitenciare axată pe măsurile și intervențiile menționate mai sus. Prin intermediul Inspectoratului Național de Probațiune, Ministerul este responsabil de asigurarea funcționării, în fazele prezentințială, sentințială în

comunitate și postpenitenciară, a serviciilor de reintegrare socială a ex-deținuților cu probleme asociate consumului de droguri, de monitorizarea comportamentului infractorilor neîntemnițați și de instruirea profesională a consilierilor de probațiune în problemele legate de droguri, cu care, de regulă, se confruntă subiecții probațiunii. **Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al RM** urmărește direct sau în colaborare cu alte autorități naționale aplicarea prevederilor tratatelor internaționale ce vizează drogurile la care Republica Moldova este parte. Ministerul va coordona îndeplinirea obligațiilor asumate în acest sens de Republica Moldova în cadrul procesului de integrare europeană.

Alături de structurile de nivel central, competențe în domeniul protecției sociale a consumatorilor de droguri au și autoritățile locale. Acestea trebuie să devină factori importanți în elaborarea și promovarea politicii naționale în domeniul drogurilor, implementarea acestei politici la nivelurile relevante ale administrației publice. Competențe în vederea creării platformei pentru comunicarea continuă cu ministerele, alți reprezentanți ai administrației publice centrale și locale, entități care contribuie la implementarea politicii în domeniul drogurilor, sunt puse pe seama **Comisiei Naționale Antidrog**. Sarcina Comisiei Naționale este de a prezenta Guvernului Republicii Moldova proiecte de strategii antidrog și planuri de acțiuni, de a coordona și evalua realizarea acestora și de a supraveghea realizarea, la toate nivelurile, a politicii antidrog.

La etapa actuală, în Republica Moldova este în vigoare *Strategia națională antidrog pe anii 2011-2018 care a fost aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.1208 din 27 decembrie 2010*. Aceasta a fost elaborată în urma unei analize a situației curente în domeniul combaterii narcomaniei și narcobusinessului. Strategia națională antidrog este elaborată în concordanță cu Strategia europeană privind drogurile. Ea se bazează pe: Convenția unică asupra stupefiantelor, adoptată la New York la 30 martie 1961 și amendată prin Protocolul de modificare a Convenției, adoptat la Geneva la 25 martie 1972; Convenția asupra substanțelor psihotrope, adoptată la Viena la 21 februarie 1971; Convenția contra traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope, adoptată la Viena la 20 decembrie 1988; Declarația politică cu privire la principiile directorii de reducere a cererii de droguri, adoptată la Sesiunea Specială a Adunării Generale a ONU din 1988 cu privire la Droguri, considerate drept instrumente legale majore în abordarea problematicei drogurilor. Strategia națională antidrog își propune o abordare complexă, multidisciplinară și echilibrată a problemelor ce țin de consumul de droguri, bazată pe o cooperare complexă, interdepartamentală, interdisciplinară și intersectorială la toate nivelurile, având drept fundament trei componente ale politicii moderne în domeniul drogurilor, care nu se substituie, dar se completează reciproc: reducerea ofertei de droguri (exercitarea controlului asupra circulației legale a drogurilor și combaterea traficului și distribuirii ilicite de droguri); reducerea cererii de droguri (prevenirea primară a consumului de droguri, tratamentul, resocializarea utilizatorilor de droguri); reducerea riscurilor [3].

Rolul ONG-urilor naționale și internaționale în prevenirea consumului de droguri

Importanța instituțiilor neguvernamentale în vederea prevenirii consumului de droguri și reducerii cererii de droguri este incontestabilă. În Republica Moldova activitatea acestora este reglementată de *Legea cu privire la asociațiile obștești din 17.05.1996*, *Legea cu privire la fundații din 30.07.1999* etc. Actualmente, ONG-urile sunt implicate pe larg în luarea unor decizii de ordin socioeconomic și politic. Spectrul de activitate al acestora este foarte larg: educare/cercetare, sănătate, cultură/artă/creație, sport, dezvoltare economică și comunitară, drepturile omului, servicii sociale, ecologie, mass-media, minorități etnice, religie, interese profesionale/afaceri, voluntariat, relații internaționale etc.

Astfel, prin *Hotărârea Comisiei Interdepartamentale a Guvernului pentru Combaterea Narcomaniei și Narcobusinessului, nr.2 din 27.02.2004*, a fost creată o unitate responsabilă de concentrarea și analiza informației neconfidențiale ce ține de fenomenul drogurilor în Republica Moldova. În baza *Ordinului Ministerului Sănătății nr.164 din 18.05.2004*, *Observatorul Național pentru Droguri (OND)* a fost instituit în cadrul *Centrului Științifico - Practic Sănătate Publică și Management Sanitar al Ministerului Sănătății*. OND are drept scop monitorizarea și evaluarea situației privind consumul ilicit și traficul de droguri. Obiectivul activității OND constă în colectarea și analiza informației neconfidențiale prin prisma celor cinci indicatori epidemiologici conform cerințelor Centrului European de Monitorizare a Drogurilor și Dependenței de Droguri (EMCDDA) (*prevalența consumului de droguri, utilizarea problematică a drogurilor, cererea de tratament, mortalitatea legată de droguri, bolile infecțioase asociate consumului de droguri*). Datele pentru generarea acestora trebuie colectate atât de la instituțiile guvernamentale, cât și de la cele neguvernamentale. Dacă activitățile organizațiilor și instituțiilor guvernamentale sunt mai mult sau mai puțin cunoscute, fiind și mult mai mediatizate, atunci în cazul ONG-urilor activitățile acestora uneori rămân în umbră.

Prezența în Republica Moldova a organizațiilor neguvernamentale internaționale demonstrează interesul comunității internaționale față de țara noastră. Asociația *Alcoolici Anonimi*, de exemplu, înființată pentru prima dată în 1953 în SUA, este astăzi una dintre primele și cele mai mari asociații de acest gen din lume, care își desfășoară activitatea în 135 de țări. Asociația *Narcomani Anonimi* s-a desprins de la *Alcoolici Anonimi* la începutul anilor '50. Astfel, filiala din Moldova a Asociației *Alcoolici Anonimi* este o organizație neguvernamentală internațională de prevenire a narcomaniei și reabilitare a consumatorilor de droguri, care activează în Republica Moldova începând cu anul 2000; în tot acest timp ea a sprijinit procesul de reabilitare a consumatorilor de droguri. Rezultatele Asociației *Narcomani Anonimi* sunt constructive, deoarece aceasta colaborează atât cu filiale din Europa în care își desfășoară activitatea, cât și cu cele din SUA. Programul acestei asociații se bazează pe parcurgerea a 12 pași, care sunt o sumă de principii de natură spirituală. Dacă aceștia sunt practicați ca mod de viață, pot elimina obsesia de a bea, asigurând suferințelor capacitatea de a-și reface personalitatea, de a fi fericit și util. Nu mai puțin importantă este și activitatea organizațiilor neguvernamentale naționale și locale. Contribuția acestora se estimează prin posibilitatea de a identifica mult mai repede problemele consumatorilor de droguri și de a reacționa prompt la remedierea acestora. În ultima perioadă de timp s-au remarcat în sfera prevenirii consumului de droguri *Asociația Tineri pentru Dreptul la Viață*, *Asociația Viața Nouă*, *Asociația pentru Siguranță Comunitară și Antidrog*, *Asociația Liga de combatere a narcomaniei* etc. Acțiunile desfășurate de către aceste structuri sunt îndreptate spre prevenirea sau minimalizarea consecințelor consumului de droguri, care afectează în special generația tânără. Acestea presupun: acordarea asistenței juridice și psihosociale (consiliere juridică, socială și psihologică, terapie de familie, terapie de grup), susținerea morală și materială, realizarea măsurilor de prevenire în instituțiile de învățământ, în scopul reducerii numărului de consumatori de droguri, dezvoltarea serviciilor în sectorul comunitar, desfășurarea de programe sau proiecte în domeniul prevenirii traficului și consumului de droguri, în domeniul tratamentului, recuperării și reinsertiei sociale a dependenților de droguri, alcool, tutun, precum și alte dependențe, în domeniul prevenirii virusului HIV/SIDA, în țară sau în străinătate, în nume propriu sau în parteneriat cu persoane fizice și juridice, din țară și din străinătate, precum și operațiuni de colectare a fondurilor care să fie folosite direct sau puse la dispoziția altor instituții, asociații sau fundații, în vederea realizării de programe.

În scopul coordonării activității organizațiilor neguvernamentale implicate în sfera protecției consumatorilor de droguri în Republica Moldova activează, după cum am menționat mai sus, *Observatorul Național pentru Droguri* (OND), instituit în cadrul *Centrului Științifico - Practic Sănătate Publică și Management Sanitar al Ministerului Sănătății*. Observatorul Național pentru Droguri își are conturate o serie de obiective: crearea și menținerea unui sistem informațional național de monitorizare și evaluare integrat, interministerial, funcțional, comprehensiv ce ar colecta informația de la sursă, ar supune-o procesării și analizei cu generarea de informație fiabilă și detaliată despre fenomenul drogurilor în Republica Moldova; flexibilizarea bazelor politice și științifice pentru măsurile profilactice și de control asupra fenomenului drogurilor în Republica Moldova; consolidarea cooperării europene și internaționale în domeniul monitorizării și evaluării problemelor privind abuzul și traficul ilicit de droguri.

Concluzii

Politica promovată de instituțiile guvernamentale în domeniul drogurilor se va constitui pe patru piloni de bază: *prevenirea primară; tratament și reabilitare; reducerea riscului; reducerea cererii și ofertei de droguri*. Acești piloni pot fi aplicați eficient doar într-un mediu organizațional și instituțional operațional, bazat pe angajamente, experiențe și cooperare pe plan național și internațional, pe dovezi științifice, informații și evaluare a acțiunilor întreprinse, astfel încât să fie finanțate doar măsurile și activitățile eficiente. De asemenea, am evidențiat rolul incontestabil al organizațiilor neguvernamentale în domeniul prevenirii consumului de droguri. Chiar dacă la moment organizațiile neguvernamentale sunt printre principalii prestatori de servicii sociale, acestea încă nu sunt acreditate [3]. Ținând cont de această realitate, se evidențiază necesitatea de acreditare a organizațiilor neguvernamentale care prestează asemenea servicii și aprobării de urgență a tuturor standardelor minime de calitate pentru serviciile sociale prestate consumatorilor de droguri și aducerea activității organizațiilor neguvernamentale în concordanță cu aceste standarde [5].

Referințe:

1. Legea RM privind controlul și prevenirea consumului abuziv de alcool, consumului ilicit de droguri și de alte substanțe psihotrope, nr.713-XV din 6.12.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.36-38, pct.208.

2. LEFTER, A. *Consumul de droguri. Impact asupra unei societăți în tranziție*. Iași, 2013, p.106-107.
3. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Strategiei naționale antidrog pe anii 2011-2018, nr.1208 din 27.12.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.36-38.
4. Legea RM cu privire la serviciile sociale, nr.123 din 18.06.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr.155-158, art.541.
5. Legea RM privind acreditarea prestatorilor de servicii sociale, nr.129 din 08.06.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr.181-184, art.593.

Prezentat la 09.11.2016